

Hoekom dié
Christen gelowiges
nie meer die
Sabbat
onderhou nie

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Die Ou en die Nuwe verbonde ten tye van Bybelse aanbidding.....	3
2.Die vasgestelde tye en plekke van Bybelse aanbidding	5
• In die Ou Testament.....	5
• In die Nuwe Testament	5
3.Joodse Sabbat.....	6
• Wat is die Sabbat?.....	6
• Waar kom die Sabbat vandaan en wanneer is dit ingestel?.....	7
• Die betekenis van die Sabbat.....	7
• Vir wie is die Sabbat gegee en wie moet dit onderhou?	8
• Waar en wanneer is Sabbat onderhouding vervul?.....	9
4.Die Sabbat en die onderhouding van die Tien Gebooie	10
5.Jesus en die Joodse Sabbat.....	15
6.Die Sabbat in die Nuwe Testament	18
7.Sondag in die Nuwe Testament	21
8.Argumente teen die Sabbat onderhouding.....	24
• Jesus se verskynings aan Sy dissipels	24
• Die bymekaarkom van die dissipels	25
• Die groot raad in Jerusalem.....	25
• Die uitstorting van die Heilige Gees	26
• Hoekom word daar nie na Sabbatsverbreking as 'n ernstige sonde verwys nie?	27
• Hoekom het Jesus dit nooit beveel nie?	27
• Hoekom het die Apostels dit nie beveel nie?	27
9.Sommige argumente van die voorstanders van die Sabbat onderhouding	27
• Sabbat is die seël van God.....	27
• Nêrens staan daar in die Bybel daar moet op 'n Sondag aanbid word nie:.....	28
• Die rede hoekom geld ingesamel moet word op die Sondag in 1 Kor.16:2 is omdat dit nie op die Sabbat gedoen kon word nie, want dit verbreek die Sabbat.	29
• Die Kerk het in die eerste eeue die Sabbat onderhou en is dit deur die Roomse Pous in 321 nC met die Sondag vervang.	29
• Die Tien Gebooie is deel van 'n ewige wet en verbond wat nie kan verander nie... 31	
Slotson.....	33

Inleiding

Daar is soms verwarring by gelowiges oor die onderhouding van die Sondag of die Sabbat. Baie gelowiges voel dan veroordeel met 'n valse skuldgevoel omdat hulle moontlik die vierde gebod verbreek. Daar is selfs mense wat terugkeer na Sabbat-onderhouding en ander Joodse gebruike omdat hulle dink dat die Sondag deur die Roomse Katolieke Pous of Keiser Konstantyn in die vierde eeu nC ingestel is. Een van die redes vir die posisie is omdat die Christelike geloof vanuit die Judaïsme uit voortkom en is daar baie ooreenkomste maar ook verskille, wat uiteindelik lei na verwarring as dit nie verantwoordelik hanteer word nie.¹ Dit is daarom belangrik dat ons krities eerlik na die Sabbat en Sondag in die Bybel en die Kerkgeskiedenis sal kyk ter wille van ons verhouding met God en ons eie goeie gewete. In die kern van die gesprek van Sabbat of Sondag onderhouding lê die hele beginsel van aanbidding, verbonde (Ou en Nuwe) en die hele aangeleentheid van die Tien Gebooie. Hierdie studiestuk kan onmoontlik al die verskillende standpunte en verskille met betrekking tot die Joodse Sabbat aanspreek, maar wil tog poog om breedvoering belangrike aspekte bespreek soos; wat is die Sabbat en die betekenis daarvan, hoe Jesus die Joodse Sabbat onderhou het, hoe dit vervul is, die voorkoms van die Sabbat in die Nuwe Testament, waar die Sondag vandaan kom en gevolglike belangrike argumente teen Sabbatsonderhouding. 'n Belangrike beginpunt vir 'n bespreking van Sabbat is om aanbidding en verbonde in konteks te verstaan.

1. Die Ou en die Nuwe verbonde ten tye van Bybelse aanbidding

God se hele bestaan is 'n verbondsbestaan waarin die Goddelike drie-eenheid in absolute toewyding en verhouding teenoor mekaar staan, sodat elke aksie soos die skepping voortvloei vanuit 'n innige verbondenheid tussen die Vader, Seun en Heilige Gees. Ons word nie net geskape en aan ons 'n verbond gegee nie, maar ons word geskape as verbondswesens. Ons verhouding met God is 'n verbondsverhouding. Dit sal moeilik wees om die Ou en Nuwe Testament te verstaan sonder 'n perspektief op God as die verbondsGod.

Christene verwar soms die Ou en die Nuwe Testament met die Ou en Nuwe Verbond terwyl dit in wese iets verskillends is. In die Ou en Nuwe Testament kom verskeie verbonde² voor

---

¹ Nickelsburg, George, W. Ancient Judaism and Christian origins. (Minneapolis: Fortress Press, 2003) p194

² In die Bybel kom sewe verskillende verbonde voor. Ons lees van sewe verskillende verbonde in die Bybel naamlik die Ewige verbond tussen God en Christus vanuit God se ewige raad (Ps.33:1; Kol.1:16,17; Heb.1:2; Hand.2:23; 4:27, 28; Ef. 1:7-11), die skeppingsverbond (Genesis 1:26-30; 2:16-17; Genesis 3:16-19; Hos. 6:7), die Noag verbond met die reënboog as 'n teken daarvan (Gen.6:18; Gen. 9:2-17), die Abraham verbond deurdat God die nasies van die aarde deur Abraham sal seën (Gen. 15:7-21) met die besnydenis as teken (Gen. 17:10-

wat die sentrale tema van die Bybel saamvat, die feit dat God in verhouding met die mens wat Hy geskep het wil staan. 'n Verbond in die Bybel is 'n heilige ooreenkoms. Die woord verbond in die OT (*berith*, kom 200 keer)³ en in die NT (*diatheke*, en kom dit 33 keer voor) en beteken dit om te sny. Dit verwys na die gebruik wat mense van die Bybelse tyd gehad het om 'n dier in twee te sny en daardeur te beweeg (Jer.34:18) nadat hulle 'n ooreenkoms bereik het (Gen. 15:1-21). Breedweg is 'n Bybelse verbond 'n heilige ooreenkoms tussen God en die mens met spesifieke beloftes en verwagtings. God se plan met die mensdom se verlossing vind sy roete deur die sewe verbonde met die doel om daardeur die volheid van tye te ontwikkel met die oog op Jesus Christus. Die gebruik van 'n verbond was nie iets nuuts in die tradisies en kultuur van die Oosterse wêreld nie. Verbonde kon voorwaardelik of onvoorwaardelik wees. 'n Verbond kan met ander woorde bepalinge hê wat deur beide partye onderhou moet word of kan net van een party afhang wat dit dan onvoorwaardelik maak. Wanneer die Bybel na die Ou verbond verwys, word grootliks verwys na die Sinai verbond aan die voet van die berg Sinai (Ex. 19:1; Ex. 19:3-6) waarvan die tien gebooe die kern vorm en waarvan die Sabbat die teken (Ex.31:12, 16-17) was. Die nuwe verbond is dan 'n heilige ooreenkoms wat God gemaak het met die mensdom gegrond op die dood en opstanding van Jesus wat die vervulling was van rituele en tipes van die Ou verbond (Jer. 31:31-34; Heb. 11:7-13). 'n Nuwe verbond is ingestel en dit beteken dat die ou verbond is nie meer geldig nie want daar is nou nuwe terme (Heb. 8:13). Die boek Hebreërs verduidelik dat die offerandes nie meer geldig is nie omdat daar 'n verandering is van wet: "Want met verandering van die priesterskap kom daar noodsaaklik ook verandering van wet" (Heb. 7:12 AOV). Wanneer ons die Ou en Nuwe verbond vergelyk sien ons ooreenkomste maar baie verskille. Sommige wette en beginsels van die Ou verbond word voortgesit in die Nuwe verbond. Daar is met ander woorde 'n kontinuïteit maar ook 'n diskontinuïteit.

Die verbond van Sinai was 'n totale pakket van wette en beloftes wat tussen God en Sy mense bestaan het. Die verbond is vervul in Christus Jesus se lewe, sterwe en opstanding en in die opsig deel van 'n Ou verbond wat deur 'n Nuwe verbond vervang word: "As Hy sê 'n nuwe

---

11), die Sinai verbond aan die voet van die berg Sinai (Ex. 19:1; Ex. 19:3-6) waarvan die tien gebooe die kern vorm en waarvan die Sabbat die teken (Ex.31:12, 16-17) was, die verbond met Dawid (2 Sam. 7:12-13) waarvan Jesus die teken is wat op die troon van Dawid sal sit (Matt. 1:1) en dan heel laaste die verbond in Christus, die genade verbond of die Nuwe verbond. Die nuwe verbond is dan 'n heilige ooreenkoms wat God gemaak het met die mensdom gegrond op die dood en opstanding van Jesus om aan die mens te gee wat die Ou verbond versuim het om te gee (Jer. 31:31-34; Heb. 11:7-13).

³ Horton, M. *Introducing Covenant Theology*. (Grand Rapids: Baker Books, 2006), p30

verbond, het Hy die eerste oud gemaak; en wat oud word en verouder, is naby die verdwyning” (Heb.8:13).

Deur die Nuwe verbond het ons ’n nuwe verhouding met God, gegrond op geloof wat gewillig is om Christus te gehoorsaam volgens die Gees (2 Kor. 3:6). Ons is nou ook bedienaars van ’n nuwe verbond en ook diensknegte op grond van ’n nuwe verhouding.

2.Die vasgestelde tye en plekke van Bybelse aanbidding

God het nie net aanbidding geïnisieer as die sentrale punt van die verbond nie, maar het ook tye en plekke uiteengesit waar Hy aanbidding verwag. Die mens reageer dan op God se inisiatief deur institusies van aanbidding soos die Tabernakel, Tempel, die Sinagoge en die Kerk op sekere vasgestelde tye⁴.

- **In die Ou Testament**

In die Ou Testament was daar spesifieke tye en plekke van aanbidding gewees as deel van die vyf verbonde.

1. Een van die mees prominente tye wat ingestel was, is die Sabbat en was dit een keer ’n week gevier as ’n dag van rus en aanbidding (Ex. 31:13-17). Soos wat Israel se geskiedenis ontvou het, is verskeie ander feeste ingestel om God se groot verlossingsdade en goedheid te herdenk soos Paasfees, die fees van die ongesuurde brode, die fees van die eerste vrugte, Pinksterfees, die fees van die trompette, die groot versoendag en die loofhutte fees (Lev.23:3-44).
2. Daar was ook spesifieke plekke van aanbidding aangewys. In Genesis sien ons aanbidding gebeur waar mense soos Abraham ’n altaar gebou het (Gen.22:5). Na die Eksodus verhaal was dit die mobiele Tabernakel (Ex.25-28) en toe later die Tempel.

- **In die Nuwe Testament**

1. Tydens Jesus se lewe in die Evangelies sien ons dat aanbidding aanvanklik op die Sabbat plaasvind. Na Jesus se opstanding sien ons baie duidelik dat die dag verander en dat gelowiges op elke dag en veral Sondae bymekaar kom om God te aanbid. Die eerste kerk vier ook net sekere besondere feestye soos Advent, Paasfees, Opstanding en Pinkster⁵.

---

⁴ Webber, R. E, Worship Old & New. (Grand Rapids: Zondervan, 1994), p6

⁵ Webber, R. E, Worship Old & New. (Grand Rapids: Zondervan, 1994), p26

2. Tydens Jesus se lewe in die Evangelies sien ons dat aanbidding aanvanklik in die Sinagoge of Tempel plaasvind. Na Jesus se opstanding sien dat alhoewel vroeë Christene aanvanklik nog Tempel toe gaan vir aanbidding (Hand. 2:46; 3-4; 21:26), die gebruik afneem. Die Tempel word later selfs gedevalueer soos byvoorbeeld in Hebreers 5. 7-9.⁶ Christene kom nou bymekaar in huise en op elke plek.

Hierdie vasgetelde tye en plekke van aanbidding verander soos wat die relevante verbonde verander. Ons sien dit spesifiek binne die konteks van die Nuwe Testament, soos wat die vroeë kerk groei vanuit sy Joodse wortels en sy eie beslag kry na die opstanding van Jesus en uitstorting van die Heilige Gees.

3.Joodse Sabbat

Die Sabbat as 'n spesifieke dag en tyd van aanbidding is 'n belangrike saak vir die Joodse volk. Dit is daarom belangrik dat gekyk word na: Waar kom die Sabbat vandaan en wanneer dit ingestel is, die betekenis van die Sabbat, vir wie is die Sabbat gegee en wie dit moet onderhou en waar en wanneer Sabbat onderhouding vervul is.

- **Wat is die Sabbat?**

Die Sabbat (Hebreeus, *shabbath*, Grieks, *Sabbaton*; Latyn, *Sabbatum*) beteken om tot stilstand te kom of rus. Dit is die sewende dag van die week op die Joodse kalender en begin Vrydag van sonder tot Saterdag sonder. Op hierdie dag was alle werk verbied selfs vir vreemdelinge en diere (Ex. 20:8-10; 31:13-17; Deut. 5:12-14). Daar was ook verskeie ander huishoudelike take wat verbied was: Om te kook (Ex. 16:23); manna bymekaar te maak (Ex.16:26); vuur aan te steek vir doeleindes van kook (Ex.35:3) ens. Mense mag net reis vir godsdienstige redes (Ex. 16:29), maar later is dit verander tot 2000 *cubits* ver (sogenaamde Sabbatsreis 880 m, Hand. 1:12). Sabbat was in 'n sekere sin 'n sosiale en menslike beginsel van gebaseer op 'n godsdienstige oortuiging wat uiteindelik in ekstreme regulasies, wette en in sekere sin na wettisme gelei het.⁷ Die straf vir die verbreking van die Sabbat was die doodstraf (Ex. 31:14-15; Num. 15:32-36): “Onderhou dus die sabbat. Dit moet vir julle 'n gewyde dag wees. Hy wat dit ontwy, moet doodgemaak word. Wie op dié dag werk, moet van sy volk afgesny word” (Ex. 31:14 ANT). Die eenvoudige opdrag dat daar nie gewerk

---

⁶ Nickelsburg, George, W. Ancient Judaism and Christian origins. (Minneapolis: Fortress Press,2003) p

⁷ William Barclay. The Ten Commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 27

mag word nie is deur die Joodse Rabbi's nie voldoende beskou nie en het hulle 39 verskillende werke gelys wat verbode was, of sogenaamde vaders van werk as klassifikasies met verskillende oneindige onderafdelings.⁸ Die proses het in die tydperk van die Ou tot in die Nuwe testament voortgegaan wat gelei het tot die wettisistiese karakter van die Sabbat.⁹ Die ekstreme beskouing van Sabbat kan waargeneem word in die Joodse geskiedenis soos byvoorbeeld aan die begin van die Makkabeus stryd toe die Jode koelbloedig vermoor is op die Sabbat omdat hulle geweier het om wapens op die dag op te neem.¹⁰ Uiteindelik het die Jode die bedoeling van die Sabbat verdraai en dit nie onderhou soos wat God dit oorspronklik aan hulle beveel het nie. In plaas daarvan dat die Sabbat 'n dag geword het wat die mens onderhou as as 'n dag van stilstand om die lewe te vier, asem te skep, God te vertrou en Hom te aanbid het dit 'n dag geword van beperkinge en 'n eindelose lys van reëls en regulasies.¹¹

- **Waar kom die Sabbat vandaan en wanneer is dit ingestel?**

Die Joodse Sabbat het 'n kosbare waarde gehad vir Israel. Daar word verkeerdlik gedink dat die Sabbat in Genesis 2:3 ingestel is, maar God het net die sewende dag geseën en geheilig en gerus. Dus was die Sabbat nie ingestel met die skepping nie, alhoewel God se voorbeeld vir die Israeliete voorgehou is sodat die gebruik daarvan reeds bekend was tussen die tydperk van die instelling van die besnydenis en die uittoeg. Die amptelike instelling van die Sabbat begin eers in Exodus 6:23, 430 jaar na die instelling van die besnydenis. Die Sabbat was vir Israel die toewyding van een dag van 'n weeklikse siklus van sewe dae aan God as die skepper van tyd.

- **Die betekenis van die Sabbat**

Die Sabbat was ingestel met twee ledige doel as 'n dag van rus geheilig deur die Here: (Ex. 16:23; 31:15; Deut. 5:14) en was dit ook 'n dag om God se verlossing uit Egipte te herdenk (Deut. 5:15) maar was in alle opsigte 'n heilige dag.

1. Rus van God te herdenk. Dit het 'n tweeledige karakter gehad godsdienstig en filantropies. Die Sabbat is ingestel het om God se rus te herdenk na die skepping deurdat die mens rus (Ex. 20:11; Ex. 31:17). Die Sabbat was dan ook 'n dag van rus

---

⁸ Dunn, James, D, G (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) p9; William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 27-28

⁹ William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 28

¹⁰ 1Makkabeus 2:29-38; sien ook William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 28

¹¹ William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 28

vir die slawe. (Deut. 5:14). Daar word ook 'n Sabbatsjaar (Shemitah) gevier wat elke sewe jaar plaasvind waardeur die grond en diere rus¹² (Lev.25:1-7).

2. Tweedens moes die Israeliete onthou dat hulle uit Egipte verlos is uit slawerny en daarom moet hulle dit onderhou in herinnering daaraan (Deut.5:14-15). Dit moes dan 'n dag van vreugde wees (Jes. 57:13). Na die verbond Sinai staan God met Israel in 'n spesiale verhouding en die Sabbat het die teken geword van die verbond:

“Julle moet sekerlik my Sabbat te onderhou, want dit is 'n teken **tussen My** en **julle** in julle geslagte, sodat die mense kan weet dat Ek die HERE is wat julle heilig. Onderhou dan die Sabbat, want dit moet vir julle heilig wees”. (Ex. 31:12-14 AOV)

Die dag word gevier as God se dag deurdat dit gevul word met aanbidding en spesifieke godsdienstige aktiwiteite, maar uiteindelik was die Sabbat meer as 'n rusdag, dit was 'n skadubeeld van iets in die toekoms. Sabbat het in verband met tyd gestaan en was die simbool van heilige tyd en het gedui op toekomstige vervulling.

- **Vir wie is die Sabbat gegee en wie moet dit onderhou?**

Hierdie is belangrike vraag wat baie misverstand kan opklaar. Die antwoord is, dat die Sabbat en die Tien Gebooe aanvanklik aan Israel gegee was aan die voet van die Berg Sinai. Let wel aan Israel en nie die Christengelowige nie. Die Sabbat moet gevolglik deur Israel (en die kinders of nageslag van Israel) onderhou word en nie deur die gelowiges nie. Nêrens in die hele Bybel word die opdrag aan Christene gegee om die Sabbat te onderhou nie. Hoekom kan Christene nie die Sabbat betekenisvol onderhou nie? Want die Sabbat was die teken van die verbond tussen God en Israel.

“Spreek jy met die kinders van **Israel** en sê: Julle moet sekerlik my Sabbat te onderhou, want dit is 'n teken tussen My en julle in julle geslagte, sodat die mense kan weet dat Ek die HERE is wat julle heilig.” (Ex. 31:13 AOV)

In die middel van die betekenis van Sabbat staan hierdie hele idee dat God rus gaan gee vir Sy volk. Die idee van Sabbat of rus word die Tipe van 'n waarheid wat in die toekoms vervul gaan word in die Nuwe-Testament. Die feit dat die volk nie volkome rus ontvang het in die

---

¹² Stone, P. Breaking the Jewish Code. (Lake Mary: Charisma House, 2009), p69

beloofde land nie, is 'n verwysing daarheen dat daar 'n toekomstige vervulling van die rus moet wees: “As Josua hulle in die rus laat ingaan het, sou God nie daarná nog van 'n ander dag gepraat het nie.” (Heb. 4:8 ANT)

- **Waar en wanneer is Sabbat onderhouding vervul?**

Eerstens is Sabbat onderhouding in die Ou Testament 'n tipe van toekomstige waarhede. *Tipologie* is vir ons as gelowiges van groot betekenis. 'n Tipe is 'n soort analogie wat 'n toekomstige waarheid, gebeurtenis of persoon uitbeeld.

Die ware gebeure is die *antitipe*. So is die Tabernakel/Tempel (tipe) en spreek van 'n toekomstige waarheid en persoon naamlik Christus (antitipe). Die Joodse Sabbat was 'n Ou Testamentiese tipe¹³ wat ook na Jesus Christus (antitipe) verwys (Kol. 2:16-17).

Hoe is die rus in die Sabbat in die NT vervul?

Wanneer ons Hebreërs 4:1-11 lees word die saak deur die skrywer van die Hebreër brief netjies opgeklar. Hy verwys na drie rustye:

1. Die rus na die skepping

“Want Hy het êrens van die sewende dag so gespreek: En God het op die sewende dag van al sy werke gerus” (Heb. 4:4 AOV)

2. Die rus van Israel deurdat hulle die beloofde land fisies binnegegaan het (tipe)

“Want as Josua aan hulle rus gegee het, sou Hy nie van 'n ander dag daarná spreek nie.” (Heb. 4:8 AOV)

3. Die ewigdurende rus van God in Jesus (antitipe)

“Daar bly dus 'n Sabbatsrus oor vir die volk van God; want wie in sy rus ingegaan het, rus ook self van sy werke soos God van syne. Laat ons, ons dan beywer om in te gaan in dié rus, sodat niemand in dieselfde voorbeeld van ongehoorsaamheid mag val nie.” (Heb. 4:9-11 AOV)

---

¹³ Gispen, W. H; Oosterhof, B.J; Ridderbos, H. N; Van Unnik, W C. (eds) Bybelse Ensiklopedie, Volume 2 (Belville J.H Kok: Kampen, 1975), p.556-557.

Christus was dus die ewige vervulling van die Sabbat as die antitipe.¹⁴ Die rus binne die Nuwe Testament is om Christus se verlossingswerk te aanvaar en te ervaar. Jesus het self die verklaring gemaak dat Hy ook die Here van die Sabbat is (Mark. 2:28) en roep mense om in Hom te kom rus:

“Kom na My toe, almal wat vermoeid en belas is, en Ek sal julle rus gee. Neem my juk op julle en leer van My, want Ek is sagmoedig en nederig van hart, en julle sal rus vind vir julle siele; want my juk is sag en my las is lig.” (Mat. 11:28-30 AOV)

Die woord wat Jesus hier gebruik in die Griekse taal is presies dieselfde woord wat in Septuagint (die Joodse vertaling van die Ou Testament in Grieks) gebruik word vir die Sabbat rus. Jesus was besig om die mens uit te nooi na 'n ewige lewe van rus (Heb. 4:3,10).

Opsommenderwys kan gesê word dat die Joodse Sabbat 'n spesifieke dag en tyd van aanbidding wat ingestel is deur God in Exodus 6:23 wat gedien het as 'n dag van toewyding in 'n weeklikse siklus van sewe dae. Die Sabbat was ingestel met twee ledige doel as 'n dag van rus geheilig deur die Here: (Ex. 16:23; 31:15; Deut. 5:14) en was dit ook 'n dag om God se verlossing uit Egipte te herdenk (Deut. 5:15) maar was in alle opsigte 'n heilige dag. Die Sabbat is sonder twyfel nie vir die Christen gelowige gegee om te onderhou nie, maar die Joodse gelowige in die konteks van die Sinai verbond. Jesus Christus het die Sabbat kom vervul deurdad die ewigdurende rus geword het vir die gelowige (Hebreërs 4:1-11).

4.Die Sabbat en die onderhouding van die Tien Gebooe

Sommige mense struikel weens hulle verwarring oor die Tien Gebooe en die onderhouding daarvan deur gelowiges en die Sabbat is immers die vierde gebod. Diskussies met betrekking tot dié saak niks nuuts nie. Bybelse geleerdes het oor eeue heen het die kontuniteit en diskontuniteit van die Tien gebooe en Torah gedebatteer en dit het aanleiding gegee tot verskeie standpunte Die verhouding tussen die wet en die genade is die fokus van baie teologiese debatte en standpunte. Daar bestaan verskillende standpunte vanweë verskillende teologiese sisteme oor die verhouding tussen die Tien Gebooe en die evangelie¹⁵ soos byvoorbeeld antinomisme¹⁶, Lutherse¹⁷, Nuwe verbonds¹⁸ en

---

¹⁴ Spence, H.D.M & Exell, J.S. (eds) The pulpit Commentary, Volume 21 (Massachusetts: Hendrickson Publishers, 1985), p108-110

¹⁵ Gundry, S.N. Five Views on Law and Gospel. (Grand Rapids: Zondervan, 1999), p 9

¹⁶ Antinomisme beteken letterlik teen of opponerend teenoor die wet. Die term kom van die sogenaamde Antinomisme kontroversie van 1636-1638 weens die standpunte van van Anne Hutchinson, John Wheelwright, John Cotton en Hery Vane van Massachus Bay aan die Ooskus van die VSA.

¹⁷ Luther was van mening dat daar 'n baie sterk onderskeid was tussen die Wet en die Evangelie deurdad die wet gefokus het op doen en die Evangelie op glo/ Gundry, S.N. Five Views on Law and Gospel. (Grand Rapids: Zondervan, 1999), p329

dispensasionalisme.¹⁹ Al hierdie verskillende sienings het te doen met hoe 'n Christengelowige die onderhouding van die wet en spesifiek die Tien Gebooie moet sien in die lig van die versoeningswerk van Jesus Christus. Daar kan oortuigende argument gemaak word vir die feit dat Christus die interpretasie van die wet radikaal verander het deur die eise daarvan te vervul. Daar bestaan 'n sterk kontinuïteit tussen die funksie van die wet in die Ou Testament en die Tweede Tempel Judaïsme en uiteindelik die voortgesette funksie van die wet wat ingelyf word in die nuwe verbond deur Jesus.²⁰ 'n Goeie beginpunt en 'n belangrike beginsel wat gereeld geïgnoreer word deur voorstanders van Sabbatsonderhouding is die verhouding van die wet en genade te verstaan in die konteks van die Ou en Nuwe verbond. Sommige persone probeer om die Tien Gebooie en ander wette wat aan Israel gegee was van toepassing te maak op die Christen gelowige sonder inagneming van die konteks, betekenis en bedoeling van God met die Tien gebooie. Moses het die Tien Gebooie by God op die berg gekry (Ex. 34:28) en praat later van die verbond deur die gebooie in Sinai (Deut.5:2). Die ou verbond verwys na die wet van God wat aan Moses gegee word vir Israel en ter wille van Israel. Die wet het 'n drievoudige doel gehad²¹:

1. Dit wys Israel se sonde uit. Paulus sê deur die wet het ons kennis van sonde (Rom. 3:20). Hy sê ook op 'n ander plek: "Wat sal ons dan sê? Is die wet sonde? Nee, stellig nie! Intendeel, ek sou die sonde nie anders as deur die wet geken het nie; want ek sou ook die begeerlikheid nie geken het nie as die wet nie gesê het: Jy mag nie begeer nie." (Rom. 7:7 AOV).
2. Die wet is die rigtingwyser na Jesus Christus en Sy dood (Gal.3:24). Die wet bly net 'n rigtingwyser wat verwys na Christus en word die eise daarvan vervul deur Jesus aan die Kruis wat deur sy bloed die Nuwe verbond inlei wat die Ou Verbond vervang (Luk.22:20; Gal.3:13; Kol.2:14). In Hebreërs 9 word daar verwys na die eerste verbond wat vervang is deur die Nuwe verbond en dan word die verbond in detail bespreek, wat die Tien Gebooie insluit wat binne in die verbondsark geplaas is deur

---

¹⁸ Dit is die Teologiese siening dat die werk van Christus die sentrale seining van die fokus van die Bybel is met die implikasie dat die wette van die Ou Testament getermineer is. Alhoewel dit ooreenkomste toon met die verbondsteologie en dispensasionalisme is dit onderskeidend daarvan.

¹⁹ Die tradisionele dispensasionele beskouing neem die posisie in van twee maniere waarop saligheid verkry kan word naamlik die onderhouding van die wet en geloof in Christus. Dit was vereis van die Hebreër om die wet te gehoorsaam om geregverdig te word en was dit spesifiek onderskeidend van die dispensasie. Die Nuwe Testamentiese dispensasie vereis van 'n persoon om sy geloof in Jesus Christus te plaas wat die onderhouding van die wet as 'n middel tot saligheid termineer. Gundry, S.N. Five Views on Law and Gospel. (Grand Rapids: Zondervan, 1999), p232

²⁰ Dunn, James, D, G (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) p334

²¹ West, R, M. The Ten Commandments, Then and Now. (Uhrichsville: Barbour Publishing, 2010) p10

Moses (Heb.9:4): “Daarom is Hy ook die Middelaar van ’n nuwe verbond. Sy dood het plaasgevind om mense te verlos van die oortredinge wat onder die eerste verbond begaan is, sodat dié wat geroep is, die beloofde ewige erfenis kan ontvang” (Heb. 9:15 ANT). Die wet is dan die toesighouer deur ’n sisteem van offerandes, simbole, profesieë en prente om mense na die kruis toe te bring waar Jesus Christus die ewige lam van God is.

3. Die wet weerspieël die heilige karakter van God en sy ewige morele wet (Deut.4:7-8; Rom. 1:20; 7:12).

4. Noudat die Sinai-wet vervul is in Jesus het dit sy funksie en plek verander. Die skrywer van die Hebreërbrief plaas die hele saak in konteks:

“Die wet van Moses **is slegs ’n skadubeeld** van die weldade wat sou kom, nie ’n werklike beeld daarvan nie. Voortdurend, jaar na jaar, word dieselfde offers gebring, en tog kan die wet dié wat die offers bring, nooit volkome van sonde vry maak nie.” (Heb. 10:1 ANT)

Daar is dus sonder twyfel ’n diskontinuiteit deur die versoeningsdood van Christus. Die diskontinuiteit gaan dus nie oor die wet as sulks nie, maar Christus, soos dit uitgedruk word deur James Dunn: “... the primary theological issue in the continuity/discontinuity between the OT and the NT is thus not so much the law, but Christ”.²² Christus is uiteindelik die vervulling van die saligheid van die Ou Testament en Hy is die uiteindelike offer waarvan die bloed van offers, skaduwees en serimonieele wette dui.

Deur Jesus se kruisdood die wet van Moses (skadubeeld) vervul en is dit nie nodig om die Sabbat of enige vorm van fees te vier nie (Kol. 2:14-17). Sabbat as ’n teken maak duidelik deel uit van die Ou Verbond. Christus is die vervulling van die Sabbats rus van die vierde gebod volgens Hebreërs 3-4. Martin Luther byvoorbeeld was ook van mening dat ’n gelowige nie die Tien gebooe soos spesifiek aan Israel gegee is, kan begin onderhou nie omdat God dit vir Israel bestem het:

“Here the law of God has it”s place. It”s no longer binding on us because it was given only to the people of Israel.”²³

---

²² Dunn, James, D, G (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) p334

²³ Schreiner, T.H. 40 Questions about Christians and Biblical Law. (Grand Rapids: Kregel, 2010), p 98

Sy standpunt is in ooreenstemming met Paulus se woorde aan die Kolossense:

“Al hierdie dinge is net ’n skaduwee van die Persoon wat sou kom Christus.” (Kol. 2:17 (NLV)).

Daardeur het Martin Luther waarskynlik nie die morele beginsels van die Tien Gebooie afgemaak as onbelangrik sodat mense God se gebod ignoreer nie, maar die onderhouding van die wet soos die Jode dit gedoen het as deel van die Sinai verbond wat vervul is deur die versoeningswerk van Jesus verwerp. ’n Nuwe verbond is ingestel en dit beteken dat die spesifieke bepalings van die ou verbond nie meer geldig is nie (Heb. 8:13). Daar is nou nuwe terme. Die boek Hebreërs verduidelik dat die offerandes nie meer geldig is nie omdat daar ’n verandering is van wet: “Want met verandering van die priesterskap kom daar noodsaaklik ook verandering van wet” (Heb. 7:12 AOV).

Omdat Christus die einde is van die wet van Moses (Rom.10:4), beteken dit dat die wet geen funksie het na die vervulling daarvan aan die kruis nie? Nee stellig nie! Die morele wet van God bly net so van toepassing op die Christen se lewe as die Jood in die Ou Testament soos wat dit in die Tien Gebooie voorkom. Die Tien Gebooie se instelling in Exodus 20 is immers nie die eerste bekendmaking van die mens op aarde met God se gebod nie. God se morele wet is deur God in die skepping ingestel (Rom.1:20) en in die harte van mense geskrywe (Rom.2:15). Ons sien ook dat Jesus ernstig is oor die onderhouding van die wet en verklaar dat Hy gekom het om die wet te vervul en dat die wet sal bly staan tot aan die voleinding van alles (Mat.5:17-19). Die wet bly belangrik vir gelowiges in sy rol in heiligmaking maar nie as ’n voorwaarde tot regverdigmaking nie. Die wet is dus nie ’n voorwaarde tot saligheid nie, maar is deel van die lewensstyl van die gelowige.

Sonder twyfel bestaan daar ’n sterk verbintenis tussen Sabbat onderhouding en die siening oor die wet en die genade. Die begrip met betrekking tot die onderhouding van die wet het implikasies in byvoorbeeld die Sabbatsgebod. Sonder om die onderwerp breedvoerig hier te hanteer is daar sekere gedeeltes binne die wet wat aan Israel gegee is op Horeb wat diskontiniteit vind in Christus se versoeningsdood soos byvoorbeeld die serimoniele wette waarvan die viering van die Sabbat op ’n spesifieke dag, weekliks, maandeliks en in jaarlikse feeste ’n goeie voorbeeld is. Daarom dat die eerste Christene baie gemaklik die Sondag as ’n dag van viering, rus, vertoue en aanbidding omhels het.

’n Belangrike en relevante vraag is: Beteken dit dat daar geen gebod meer bestaan nie? Wanneer ons die Ou en Nuwe verbond vergelyk sien ons ooreenkomste maar baie verskille.

Sommige wette en beginsels van die Ou verbond word voortgesit in die Nuwe verbond. So sien ons dat nege van die tien gebooe kom voor in die Nuwe Testament:

- 1). Om die Here God alleen te aanbid: 1 ste gebod 50 keer²⁴
- 2). Geen afgode: 2 de gebod 20 keer²⁵
- 3). Nie God se naam ydellik gebruik nie: 3 de gebod: 4 keer²⁶
- 4). Eer jou ouers: 5 de gebod 6 keer²⁷
- 5). Moord 6 de gebod 6 keer²⁸
- 6). Owerspel 7 de gebod 12 keer²⁹
- 7). Moenie steel nie 8 ste gebod 6 keer³⁰
- 8). Valse getuienis 9 de gebod 4 keer³¹
- 9). Mag nie begeer nie 10 de gebod 9 keer³²

Die Sabbat as die vierde gebod kom egter nie eenmaal voor nie. Nou moet ons die vraag vra: Hoekom word vierde gebod nie een maal herhaal as 'n gebod in die Nuwe Testament nie? Hoekom word daar nêrens in die Nuwe Testament geleer word dat ons die vierde gebod moet onderhou nie? Hoekom toe die vraagstuk oor die kontuniteit en diskontuniteit van Joodse gebruike gelei het na die eerste groot kerkvergadering in Handeling 15 met 'n uitslag wat duidelik was dat gelowiges nie Joodse gebruike moet onderhou nie: "Want die Heilige Gees en ons het besluit om verder geen las op julle te lê nie as hierdie noodsaaklike dinge: dat julle jul onthou van afgodsoffers en van bloed en van wat verwurg is en van hoerery. As julle jul hiervan onthou, sal julle goed doen. Vaarwel!" (Hand.15:28-29). As die Sabbat so belangrik was hoekom geen verwysing daarna in een van die belangrikste kerk vergaderings waar die identiteit van die Christelike geloof in myn insiens weg beweeg het van die Joodse geloof nie. Die rede is omdat die Sabbat deur die koms van Jesus vervul is en sy doel gedien het as 'n teken van die Sinai verbond. As 'n verdere bewys daarvan is die afname in die voorkoms

---

²⁴ Mat. 4:9; 4:10; 14:33; 15:9; 28:9; 28:17, Mark. 7:7, Luk. 4:7; 4:8; 24:52, Joh. 4:20,21,22,23,24; 9:38; 12:20, Hand. 7:43; 8:27; 16:14; 17:23; 18:7; 18:13; 19:27; 24:11, Rom. 1:25; 12:1, 1 Kor. 14:25; Fil.3:3, Kol. 2:18, Heb. 1:6; 9:1; 9:6; 10:2; 11:21, Open. 4:10; 5:14; 7:11; 9:20; 11:1; 11:16; 14:7; 15:4; 19:4; 19:10; 22:8; 22:9

²⁵ Hand. 15:20,29, Rom. 1:25, 1 Kor. 6:9; 10:7,14; 12:2, 2 Kor. 6:16, 1 Thess. 1:9, Gal. 5:20, Ef. 5:5, Kol.3:5, 1 Pet. 4:3, 1 Joh. 5:21, Open. 2:14, 20; 9:20; 21:8; 22:15

²⁶ Mat. 12:36, Ef. 5:4, Rom. 2:24, Open. 16:9

²⁷ Mat. 15:5, Mat. 19:19, Mark 7:10; 10:19, Luk.18:20, Ef. 6:2

²⁸ Mat. 5:21; 19:18, Mark. 10:19, Luk. 18:20, Rom. 1:29; 13:9, Jak. 2:11

²⁹ Mat. 5:27,28,32; 19:9,18, Mark. 10:11,19, Luk. 16:18; 18:20, Rom. 13:9, Jak. 2:11, 2 Pet. 2:14

³⁰ Mat. 19:18, Mark. 10:19, Luk. 18:20, Rom. 2:21; 13:9, Ef. 4:28

³¹ Mat. 15:9; 19:18, Mark. 10:19, Luk. 18:20

³² Mark. 7:22, Luk. 12:15, Rom. 1:29; 7:7; 13:9, Ef. 5:3, Kol. 3:5, Heb. 13:5, 2 Pet. 2:14

daarvan. In die Handeling van die Apostels word daar slegs 6 keer daarheen verwys en een keer in die Sendbriewe. In 'n Ou Testamentiese profetiese boek word die gevolg vir Israel se volgehoue ongehoorsaamheid voorgelê as die einde van feesdae en Sabbatte wat in die saligheidsplan ontvou:

“En Ek maak 'n einde aan al haar vreugde, haar feeste, haar nuwemane en haar Sabbatte, ja, aan al haar feestye.” (Hos. 2:11 AOV)

Die nuwe verbond is nou ingestel en daarom het die teken van die ou verbond (Ex. 31:13) nutteloos geword:

“As Hy sê 'n nuwe verbond, het Hy die eerste oud gemaak; en wat oud word en verouder, is naby die verdwyning.” (Heb. 8:13 AOV)

Sekere ander beginsels van die Ou Testament word ook as deel van die Nuwe verbond gehandhaaf. Weduwees en weeskinders mag nie verdruk word nie (Ex.22:22) en op verskeie plekke in die sendbriewe word dit beklemtoon dat die beginsel in 'n sterker beginsel moet voortgaan deurdat gemeentes weduwees en wese moet versorg en besoek (Jak.1:27; 1 Tim.5:16).

Die verbond van Sinai was uiteindelik 'n totale pakket wette en beloftes wat tussen God en Israel bestaan het. Die rakleefyd van die verbond met sy serimoniele wette is nou verby en is nou deur 'n nuwe verbond vervang.

5.Jesus en die Joodse Sabbat

Jesus het 'n besondere gesindheid teenoor die Joodse Sabbat geopenbaar weens bepaalde redes. Ons kan in Sy lewe drie definitiewe uitgangspunte raaksien:

1. Jesus het die Joodse wyse van aanbidding gesteun

Jesus het die Joodse wyse van aanbidding gesteun want Hy was in die eerste plek 'n Jood onder die Ou Verbond. Hy het in die Tempel en sinagoges lering gegee volgens Johannes en Lukas (Luk 19:47; Joh. 10:22-24. Jesus het gereeld op 'n Sabbat die Sinagoge besoek. (Luk 4:16). Jesus het die feeste van Israel saamgevier en die wyse waarop hy die laaste Pasga in detail gevier het, wys sy persoonlike kennis daarvan uit (Mat. 26:17-30; Mark. 14:12-26; Luk

22:7-23). 'n Belangrike vraag moet wees waarom het Jesus die godsdienstige leefwyse nagevolg? Jesus het homself aan die Joodse wet onderwerp om die volmaakte offer vir ons sondes te word. Sabbat onderhouers argumenteer dat die voorbeeld van Jesus gee vir ons rede om dit te onderhou. Hy het Sabbat onderhou en daarom moet ek ook. Hulle aanvaar Jesus se leefwyse selektief en verwerp die res van Sy Joodse leefwyse. Jesus het ook die reinheid wette (Kosjer) onderhou. Hy het verskeie Joodse feeste gevier en selfs in die Tempel aanbid. Dit beteken nie dat ons dit navolg nie want nêrens vra Hy dat ons Sy voorbeeld in dié aspekte moet navolg nie. Ek herhaal ons moet onthou dat Jesus 'n Jood was wat Homself aan die Joodse wet onderwerp om die volmaakte offer vir ons sondes te word (Gal. 4:4).

“Maar toe die tyd wat God daarvoor bepaal het, aangebreek het, het Hy sy Seun gestuur. Hy is uit 'n vrou gebore en van sy geboorte af was Hy aan die wet onderworpe om ons, wat aan die wet onderworpe was, los te koop sodat ons as kinders van God aangeneem kon word.” (Gal. 4:4-5 ANT).

Dus het Jesus homself as volkome offer onder die Ou Verbond gegee in volkome gehoorsaam aan die eise daarvan (Heb.5:8). Daardeur het hy die bewerker van ons saligheid geword en nie die voorbeeld van 'n spesifieke Joodse leefwyse nie maar om mekaar se voete te was (Joh.13:15), die geloof en liefde wat in die Here Jesus Christus was (2 Tim.1:13) en die wyse waarop Hy bereid was om te ly (1Pet. 2:21).

2. Jesus het geglo dat Hy die Tempel aanbidding vervul het

Jesus het homself gesien as die vervulling van die Tempelaanbidding. Hy was groter as die Tempel.

“En Ek sê vir julle: Een wat groter is as die tempel, is hier.” (Mat. 12:6 AOV)

Jesus praat van die feit dat Hy gaan sterwe en na drie dae gaan opstaan en verwys dus na Sy eie liggaam as die Tempel.

“Jesus antwoord en sê vir hulle: Breek hierdie tempel af, en in drie dae sal Ek dit oprig” (Joh. 2:19 AOV).

Hy verwys na homself ook as die Here van die Sabbat:

“Daarom is die Seun van die mens Here ook van die Sabbat.” (Mar 2:28 AOV)

Christus het die Sabbat gedeeltelik onderhou deurdat Hy gereeld op die Sabbat na die Tempel of 'n sinagoge toe gegaan het, soos dit Sy gewoonte was (Luk.4:16), maar het Homself in woord en daad teen die absurde rigiede, onderhouding van Sabbat uitgespreek wat van die mens 'n slaaf gemaak het van die Sabbat. Hy het die skrifgeleerdes en fariseërs bestraf omdat hulle 'n ondraaglike las op die skouers van mense geplaas het. (Mat. 23:4) en het die beginsel neergelê dat Sabbat vir die mens gemaak is en nie die mens vir die Sabbat nie (Mark. 2:27). Jesus was vurig teen die laste wat soos 'n juk op die skouers van mense gedruk het asook die addisionele laste wat die Fariseërs in die na Babiloniese tyd op mense geplaas het.

3. Jesus het begin om die gebruike van die Joodse aanbidding te herinterpreteer

Al vier die Evangelies beskrywe die reiniging van die tempel waartydens Jesus Sy besorgdheid uitgespreek het vir die heiligheid van tempel aanbidding (Mat. 21:12-13; Mark. 11:15-17; Luk. 19:45-46; Joh. 2:13-16). Hy het begin om die gebruike van die Joodse aanbidding en hier spesifiek die Sabbat te herinterpreteer deur onder te sê:

“Die Sabbat is gemaak vir die mens, nie die mens vir die Sabbat nie.” (Mar 2:27 AOV)

Jesus het in die opinies van die geestelike leiers van die dag op gereelde wyse die Sabbat verbreek deurdat Hy en 'n man in die Sinagoge genees het (Mat.12:9) en ook Sy dissipels verdedig wat koring gepluk en geëet het op die Sabbat (Mat. 12:3; Mark. 2:25 ; Luk. 6:3; Luk. 14:5).

“Hieroor het die Jode toe nog meer probeer om Hom dood te maak, omdat Hy nie alleen die sabbat gebreek het nie, maar ook God sy eie Vader genoem het en Hom met God gelykgestel het.” (Joh. 5:18 AOV)

“Party van die Fariseërs sê toe: “Hierdie man kom nie van God nie, want hy hou nie die Sabbat dag nie.” (Joh. 9:16 ANT)

Maar dit beteken nie dat Jesus gesondig het deur die Sabbat te verbreek nie (al het die Joodse leiers Hom gereeld daarvan beskuldig), want Hy is die vervulling van die Sabbat.

Hy het die streng reëls van die Fariseërs oor onreinheid herinterpreteer. (Mark. 7:1-23) asook die van vas en gebed (Matt. 6:5-8; 16-18). Jesus proklameer homself as die Here, Sy plek in die koninkryk, Sy plek in die openbaring van God as bo enige iets anders (Mark.2:28). Johannes gebruik in die vierde Evangelie welbekende terme waarna in Judaïsme na die Torah verwys word, gebruik hy om na Jesus te verwys.³³ Terme soos die “Woord” (Joh.1:1), “genade en waarheid”, (Joh.1:17), “die weg tot lewe” (Joh. 6:63), “brood” (Joh.6:33) en “water” (Joh.4:10). Johannes gaan uit Sy pad om te wys dat Jesus die nuwe Torah vir die gelowiges is.³⁴

Hy het ook die gebooie herinterpreteer in die lig van die Nuwe verbond (Mat. 5-7) en praat selfs van ’n Nuwe Gebod (Joh.13:34). Op die manier het Jesus die weg voorberei vir betekenisvolle veranderinge met betrekking tot aanbidding wat die vervulling van Ou Testamentiese tipes van Jesus beteken.

6.Die Sabbat in die Nuwe Testament

In die Nuwe Testament kom die gebruik van Sabbat of selfs die verwysing daarheen 52 keer in 48 verse voor. Dit kom net voor in die Evangelies en die boek handeling en in een vers in Kolossense en totaal afwesig in die res van die briewe en Openbaring. Dit word op die volgende wyses gebruik:

Evangelies -40 verse³⁵. Dit word eerstens gebruik in ’n mindere mate om te verwys na Jesus se bywoning op die Sabbat van die Tempel of Sinagoge en in ’n meerdere mate die kritiek van geestelike leiers teenoor Jesus en sy dissipels se skynbare verbreking van die Sabbat.

Handelinge -7 verse³⁶. Elke verwysing in die boek handeling is ’n verwysing na die Joodse aanbidding en nie die Christelike viering of byeenkomste nie. Dit verwys veral na Paulus se strategiese besoeke aan Joodse sinagoges om God se verlossingsplan in Christus Jesus te verduidelik.

Kolossense -1 vers³⁷. In die sendbriewe kom dit in een vers voor, wat handel oor Paulus se uitspraak in Kol.2:16 wat later hanteer word.

---

³³ Dodd, C.H. The Interpretation Of The Fourth Gospel (Cambridge: C.U.P., 1960), p. 82

³⁴ Dodd, C.H. The Interpretation Of The Fourth Gospel (Cambridge: C.U.P., 1960), p. 82-83

³⁵ Mat. 12:1; Mat. 12:2; Mat. 12:5; Mat. 12:8; Mat. 12:10; Mat. 12:11; Mat. 12:12; Mat. 24:20; Mat. 28:1; Mark. 1:21; Mark. 2:23; Mark. 2:24; Mark. 2:27; Mark. 2:28; Mark. 3:2; Mark. 3:4; Mark. 6:2; Mark. 16:1; Luk. 4:31; Luk. 6:1; Luk. 6:2; Luk. 6:5; Luk. 6:6; Luk. 6:7; Luk. 6:9; Luk. 13:10; Luk. 13:14; Luk. 13:15; Luk. 14:1; Luk. 14:3; Luk. 23:54; Luk. 23:56; Joh. 5:9; Joh. 5:10; Joh. 5:16; Joh. 5:18; Joh. 7:22; Joh. 7:23; Joh. 9:14; Joh. 9:16; Joh. 19:31

³⁶ Hand. 13:27; Hand. 13:42; Hand. 13:44; Hand. 15:21; Hand.17:2; Hand. 18:4

³⁷ Kol.2:16

Geen Apostel of skrywer van die Nuwe Testament beveel die onderhouding van die Joodse Sabbat nie. Paulus is in teendeel gekant teen die onderhouding van die Sabbat as deel van die onderhouding van die wet (Kol. 2:16; Gal. 4:9-10; Rom. 14:5). Alle gelowiges Nie-Joodse Christene sowel as Joodse-Christene het begin om hulle byeenkomste op die eerste dag te hou naamlik die Sondag (Hand. 20:7; 1 Kor. 16:2) as die dag van die Here.³⁸ Die Joodse-Christene het aanvanklik die Sabbat onderhou as 'n rusdag terwyl hulle die Sondag saam met die gelowiges gevier het, maar die gebruik het ook uitgesterf in die vroeë Kerk³⁹ en met die verloop van tyd was slegs die Sondag deur hulle onderhou.⁴⁰ Die Joodse Christene het ook nie gevas soos die Jode op Maandae en Donderdae nie, maar op Woensdae en Vrydae.⁴¹

Paulus deel 'n belangrike waarheid oor die onderhouding van Sabbat in Kolossense 2:16.

“Laat niemand julle dan oordeel in spys of in drank of met betrekking tot 'n fees of nuwemaan of Sabbat nie” (Kol. 2:16 AOV).

Hier word nie verwys na sogenaamde seremoniële Sabbatte nie⁴². Dieselfde woord “Sabbaton” wat in Septuagint (LXX, die Joodse vertaling van die Ou Testament in Grieks) gebruik word vir die Sabbat in die Tien gebooie. In sekere teologiese denkrigtings word daar soms gedifferensieer tussen Morele wet, seremoniële wet en die siviele wet⁴³. Die morele wet (Tien Gebooie), die wet van Moses wat die Tempel kultus bevat (seremoniële wet) en die siviele wet wat die samelewing reguleer. Terwyl die differensiasie sin maak, is dit nie hoe die Jode die wet onderskei het nie. Hulle het die wet in totaliteit gesien. Dit maak egter vir ons sin omdat ons daardeur duidelik kan onderskei tussen die morele wet van God en die seremoniële wet wat deur Christus vervul is.⁴⁴ Kyk weer na Paulus se argumente: Laat niemand jou oordeel oor:

---

³⁸ Ferguson, E. *Church History vol 1 From Christ to Pre-Reformation*. (Grand Rapids: Zondervan, 2005), p43-44

³⁹ Burge, G.M, Cohick, L.H, Green, G.L. *New Testament in Antiquity*. (Grand Rapids: Zondervan, 2009), p 36

⁴⁰ William Barclay. *The ten commandments for today*. (New York: Harper & Row, 1971), 28

⁴¹ Gonzalez, J.L. *The story of Christianity Volume 1*. (New York: HarperCollins Publishers, 2010) p 28

⁴² Die bewering dat die Sabbat in die dekaloo (morele wet) deur God ingestel is maar seremoniële wette deur Moses ingestel is. Dit is nie skriftuurlik nie.

⁴³ Schreiner, T.H. *40 Questions about Christians and Biblical Law*. (NY: Kregel, 2010), p90

⁴⁴ Gundry, S.N. *Five Views on Law and Gospel*. (Grand Rapids: Zondervan, 1999), p 337

- **'n Fees** – Jaarlikse Sabbatte,
- **of nuwe maan-** maandelikse Sabbatte,
- **of die Sabbat nie**– weeklikse Sabbatte.

Wanneer ons Kolossense lees in die lig van Galasiërs 4 verstaan ons dat gelowiges nie weer kan terugkeer na die onderhouding van die Joodse wette en feeste nie:

“... maar nou dat julle God ken, of liewer deur God geken is, hoe keer julle weer terug tot die swakke en armoedige eerste beginsels wat julle weer van voor af aan wil dien? Julle neem dae en maande en tye en jare waar. Ek vrees vir julle dat ek miskien tevergeefs aan julle gearbei het.” (Gal 4:9-11 AOV)

Waarom die afname van die Joodse Sabbat in die Nuwe Testament? Dit het as gebruik verval en heeltemal begin afneem en verdwyn in die NT. omdat net soos die Tempel aanbidding dit vervul is in Christus en die Sabbat-onderhouding 'n unieke Joodse gebruik was wat rus na die skepping en bevryding gesimboliseer het terwyl Sondag na die opstanding verwys⁴⁵. Dit kan met redelike sekerheid gesê word dat teen 70 nC⁴⁶ het die gebruik onder Joodse-Christene heeltemal verdwyn en was dit selfs veroordeel as Judaïsme.⁴⁷ Weens die groot hoeveelheid bewyse dat Christene die Sondag onderhou het en nie die Joodse Sabbat nie, is daar sommige wat beweer dat hulle al twee dae onderhou het. Alhoewel dit aan die heel begin in die eerste dae na die opstanding van Jesus wel die stand van sake reflekteer, is dit volgens William Barclay 'n teoretiese moontlikheid, maar 'n praktiese onmoontlikheid: “But it clearly never could have been a practical possibility to have two holy days in one week, the disruption of everyday work would have been too severe. By the beginning of the second century, it is quite clear that the Lord’s day had conquered”.⁴⁸ Joodse Christene wat teruggekeer het na Jerusalem in 135 nC het weer probeer om Joodse gebruike te kombineer met Christelike beginsels maar geïsoleerd begin raak totdat die bande tussen die Christelike kerk en dié Jode finaal verbreek is.⁴⁹ Iranaeus verwys ook na die Ebioniete⁵⁰ wat Joodse

---

⁴⁵ William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 29

⁴⁶ Ferguson, E. Church History vol 1 From Christ to Pre-Reformation. (Grand Rapids: Zondervan, 2005), p 46

⁴⁷ Allender, Dan B. Sabbath. (Nashville, Tenn: Thomas Nelson, 2008).

⁴⁸ William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 31

⁴⁹ MacCulloch, D. A history of Christianity. (London: Penguin Books, 2010) p 108 & Gonzalez, J.L. The story of Christianity Volume 1. (New York: HarperCollins Publishers, 2010) p 29.

⁵⁰ Ebioniete kom van die Hebreeuse woord 'ha-ebyonim' wat arm beteken en verwys na Jesus se woorde in Mat.5:3 . Daar is ook spekulاسie dat die naam kom van die persoon wat die beweging begin het met die naam van Ebion.

gebruike weer begin nakom het vroeg in die tweede eeu.⁵¹ Daar bestaan argumente daarvoor dat die Roomse Katolieke Kerk die voorkeur vir die Sondag gehad het bo die Sabbat en dit sodanig verander het. Hierdie argumente hou nie water nie, die feit is dat die Sabbat verdwyn het omdat dit deel was van die ou verbond en vervang en vervul is in Jesus (Middelaar van die tweede verbond, Heb.9:15) en daar is genoeg skrifverwysings om dit te bewys en reeds teen die einde van die eerste eeu plaasgevind het.⁵² Die werklikheid was dat die vroeë kerk uit die Joodse godsdiens en kultuur gegroei het. In baie opsigte was daar sterk ooreenkomste tussen die Christelike geloof en Judaïsme. Jode en Christene het dieselfde God aanbid en aan dieselfde skrif (Ou Testament) vasgehou. Hulle het geglo dat God-hulle uitverkies en geroep het om volgens Sy wil te lewe en dat God-hulle sal beloon vir hulle dae. Maar die kind het weggebreek van sy moeder af want die twee het belangrike aspekte verskillend beskou. Vir die vroeë Christene het die identiteit van Jesus van Nasaret al die verskil gemaak en het aan die einde van die eerste eeu tot in die begin van die tweede eeu die Sinai Torah verwerp as bindend tot die lewe van die Christen gelowige.⁵³

7.Sondag in die Nuwe Testament

Sondag was die eerste dag van die week volgens die Joodse kalender maar vir die Christene word die Sondag die voorkeur tyd as die dag van aanbidding.⁵⁴ Ons sien die gebruik van die vroeë kerk af: Hand. 20:7; 1 Kor. 16:2; in Open. 1:10, en word dit die dag van die Here genoem.⁵⁵ Wanneer ons terug reflekteer op die geskiedenis verstaan ons nie in volle besonderhede proses van hoe die Christene die Sondag begin onderhou het in voorkeur bo die Joodse Sabbat nie, maar die gevolg of resultaat was baie duidelik dat Sondag die voorkeur dag van aanbidding was.⁵⁶ In die Didache (’n vroeë geskrif van die twaalf Apostels geskrywe tussen 50 -100 nC en verwys na hoe die Joodse Christene hulleself gesien het en is van belang omdat aanbiddingsgebruike hier raakgesien kan word.) word die opdrag gegee: “On the Lord’s Day come together, and break bread. And give thanks (offer the Eucharist), after confessing your sins that your sacrifice may be pure”.⁵⁷ In die briewe van Ignatius die biskop van Antiochië in 110 nC.: “They who walked in ancient customs have come to a new hope no

---

⁵¹ Haer.I.26.2.

⁵² William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 31

⁵³ Nickelsburg, George, W. Ancient Judaism and Christian origins. (Minneapolis:Fortress Press,2003) p194

⁵⁴ Gonzalez, J.L. The story of Christianity Volume 1. (New York: HarperCollins Publishers, 2010) p 28

⁵⁵ Ferguson, E. Church History volume 1 From Christ to Pre-Reformation. (Grand Rapids: Zondervan, 2005), p44

⁵⁶ William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 30

⁵⁷ Roberts, A; Donaldson, J & and Cleveland Coxe, A. (eds) Ante-Nicene Fathers, Vol. 7 (New York: Christian Literature Publishing, 1886); The Didache 14.1

longer living for the Sabbath, but for the Lord's Day".⁵⁸ In Justinus die martelaar se debat met die waarskynlike fiktiewe karakter Trypho die Jood sê Justinus: "We do not live after the law, we are not circumcised in the flesh, we do not keep the Sabbath."⁵⁹

Die Sondag het dus nie die Sabbat vervang nie want Sabbat is 'n teken van 'n ewige verbond met Israel (Eseg. 20:12). Dit was nooit bedoel vir gelowiges nie (Ex. 16:29; Neh. 9:14). Daar is egter geen twyfel dat die Sondag die Joodse Sabbat verplaas het as 'n dag van aanbidding vir Christene vanaf die einde van die eerste eeu af nie.⁶⁰ Van die duidelike rede wat aangevoer kan word oor hoekom die Sondag deur die eerste Christene onderhou was is omdat dit:

1. Die dag van die opstanding was. Die eerste Christene het op die dag bymekaar gekom en dit "die dag van die Here" genoem (Openb.1:10; 4:8). Die dag van die Here was gevier in herinnering van die opstanding van Jesus. Justinus (100 nC) is die eerste Christelike skrywer wat na Johannes, die Sondag as die dag beskrywe waarop Christene aanbid, as die dag van die Here⁶¹. Elke Sondag was dus 'n viering van die opstanding en het gewoonlik gepaard gegaan met die viering van die Eucharist of nagmaal (Hand.20:7). Ignatius (50-117nC) die biskop van Antiochië⁶² praat ook hiervan dat Christene nie langer die Sabbat onderhou nie maar die Sondag as die dag van die Here as die dag waarop Jesus opgestaan het: *'n o longer observing the Sabbath, but living in the observance of the Lord's Day, on which also Our Life rose again'*.⁶³

2. Sondag was die eerste dag van die Joodse week. Die vroeë Christene het dit gevier as 'n herdenking van die skepping van die wêreld.⁶⁴ Dit was die eerste dag en in daardie sin het dit gedui op die einde van die eerste skepping.

3. Sondag was die dag van die son op die astrologiese kalender. Al die dae van die huidige sewe dae week se name kom van die Egiptiese astrologie. Die dae van die week is vernoem

---

⁵⁸ William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 30; To the Magnesians 9.1)

⁵⁹ Dialogue with Trypho; William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 30

⁶⁰ William Barclay. The ten commandments for today. (New York: Harper & Row, 1971), 31

⁶¹ Apol., lxvii, 3, 4. The homily known as "II Clem. ad Corinthios" also contains a reference to a lector, anaginoskon (xix, 1).

⁶² In (Ep. ad Magnes. ix)

⁶³ O'Connor, J.B. St. Ignatius of Antioch. In The Catholic Encyclopedia. (New York: Robert Appleton Company, 1910). Retrieved February 18, 2011 from New Advent: <http://www.newadvent.org/cathen/07644a.htm>

⁶⁴ Daniélou, S.J., The Bible and liturgy. (Indiana: University of Notre Dame Press: Notre Dame, 1956), p249

na die sewe planete: Saturnus, Jupiter, Mars, die Son, Venus, Mercurius en die Maan. Die vroeë Christene het nie gekies om die Sondag te sinkroniseer met die dag van die son nie. Hulle het wel die reeds bestaande heidense kalender herinterpreteer met die opstanding. Hoor wat sê Jerome (347-420 NC) hieroor: *“The day of the Lord, the day of the Resurrection, the day of the Christians is our day. And if it is called the day of the sun by the pagans, we willingly accept this name. For on this day arose the light, on this day shone forth the sun of justice.”*⁶⁵

4. Die Sondag was ook beskou as die agste dag en deur sommige van die vroeë kerkvaders gevier as die eerste dag van die toekomstige wêreld⁶⁶. Die liturgiese geskiedkundige Jean Daniélou het gesê *“On the six day creation was finished; on the seventh, God rested from all His works. But in the Gospel, the Word says: I have come to finish the work”*.⁶⁷ Dit is die einde van iets en die begin van ’n nuwe tyd. Die feit word bevestig deur die Sendbrief van Barnabas (xv)⁶⁸ waar ons lees: *“Wherefore, also, we keep the eighth day (i.e. the first of the week) with joyfulness, the day also on which Jesus rose again from the dead”*. Maar dit was vir die eerste Christene meer as dit, dit het die dag verteenwoordig waarop God weer begin skep het. Die begin van ’n nuwe skepping.⁶⁹

Later het die konsep ontwikkel wat die Sondag gevul het met dieselfde idee as ’n dag van rus. Tertullian (202), is die eerste skrywer wat na Sondag verwys as ’n dag van rus: *“We, however (just as tradition has taught us), on the day of the Lord’s Resurrection ought to guard not only against kneeling, but every posture and office of solicitude, deferring even our businesses lest we give any place to the devil”*⁷⁰

Aan die begin van die 4 de eeu sien ons word dit meer regied en gestruktureerd. Die Sinode van Elvira (Iewers tussen 305-324) vaardig dit so uit: *“If anyone in the city neglects to come to church for three Sundays, let him be excommunicated for a short time so that he may be*

---

⁶⁵ Daniélou, S.J., The Bible and liturgy. (Indiana: University of Notre Dame Press: Notre Dame, 1956), p 255

⁶⁶ Merrill F. Unger, Ungers Bible dictionary. (Chigago:Moody,1966), p941

⁶⁷ Daniélou, S.J. The Bible and liturgy. (Indiana: University of Notre Dame Press: Notre Dame, 1956), p251

⁶⁸ Letter of Barnabas 15; Goold, G.P., The Apostolic Fathers, Vol. 1. (Great Britain: Harvard University Press, 1975), p397

⁶⁹ Webber, R. E., Worship Old & New. (Grand Rapids: Zondervan, 1994), 222

⁷⁰ in De orat., xxiii; cf. ‘Ad nation.’, I, xiii; ‘Apolog: Chapman, John. "Tertullian." The Catholic Encyclopedia. Vol. 14 (New York: Robert Appleton Company, 1912), p18

corrected"⁷¹. 'n Interessante geskrif is die Apostoliese Konstitusies⁷² wat 'n samevatting is van vroeë Christelike dissipline, aanbidding en het gedien as 'n handleiding vir die bedienaars van die woord wat gebou was op die werk van die twaalf apostels. Dit is in die vierde eeu geskryf en dit beklemtoon dat Christene nie in die absolute van die Joodse Sabbat wette moet verval in die onderhouding van die Sondag nie. Aan die einde van die vierde eeu by die Sinode van Laodisea, was aanvaar dat die dag van die Here gelowiges so ver as moontlik van werk af moet wegbly om te rus. Eers in die sesde eeu het Cæsarius van Arles 'n dekreet uitgevaardig dat die hele glorie van die Sabbat na die Sondag oorgedra word, en dat Sondag nou moet onderhou word soos wat die Jode Sabbat onderhou het⁷³. Hierdie en ander verwysings dui daarop dat in die eerste 3 eeue wat Sondag onderhou as die dag van die Here in die vroeë Kerk tot in 300 nC.

8.Argumente teen die Sabbat onderhouding

Terwyl voorstanders van Sabbat onderhouding vurig hulle saak stel vir die onderhouding van Sabbat baseer hulle standpunte op sanderige grond terwyl hulle belangrike feite moedswillig miskyk. As ons sou veronderstel dat die onderhouding van Sabbat so 'n belangrike aangeleentheid was hoekom kom dit in die Nuwe Testament in so 'n beperkende mate voor.

- **Jesus se verskynings aan Sy dissipels**

As Sabbat God se verkose dag van aanbidding was waarom het Jesus opgestaan op die Sondag en nie op die Joodse Sabbat nie. 'n Belangrike vraag is hoekom het Jesus sonder uitsondering op die Sondag aan sy dissipels verskyn en hulle ontmoet?

In die 7 verskynings van Jesus na Sy opstanding aan Sy dissipels kom dit voor asof Jesus Christus doelgerig die eerste dag gekies het om sy dissipels te ontmoet en te bemoedig.

Vyf van die geleenthede is op die Sondag en die ander twee word nie genoem nie (Joh.21; Hand. 1:6-10), maar ons kan met sekerheid sê dat nie een keer verskyn Jesus aan Sy dissipels op 'n Sabbat volgens die skrif nie.

1) Aan Maria die oggend van die opstanding- Mat. 28:8-10; Mark. 16:9; Joh. 20:11-18

---

⁷¹ Barnes, Arthur. "Council of Elvira." The Catholic Encyclopedia. Vol. 5 (New York: Robert Appleton Company, 1909). pxxi

⁷² Apostolical constitutions. Encyclopaedic Dictionary Of Christian Antiquities. 1 (Concept Publishing Company. 2005), p. 119

⁷³ Shahan, T. St. Caesarius of Arles. The Catholic Encyclopedia. Vol. 3 (New York: Robert Appleton Company, 1908) 18 Feb. 2011 <<http://www.newadvent.org/cathen/03135b.htm>>.

2) Die Emmaus gangers- Luk. 24:13-33; Mark. 16:12-13

3) Aan Simon Petrus- Luk. 24:31-35.

4) Aan die elf dissipels op die aand van die opstanding Sondag- Mark. 16:14-18; Luk. 24:36-44; Joh. 20:19-23

5) Aan die elf dissipels op die tweede Sondag na die opstanding- Joh. 20:26-29

Jesus kon gekies het om aan Sy dissipels op die Sabbat te verskyn maar Hy het nie. Hy het slegs op die Sondag verskyn en dit moet Goddelike betekenis dra. In alle waarskynlikheid was die rede dat die Sabbat die teken was van 'n vervulde verbond.

- **Die bymeekaarkom van die dissipels**

Byna elke keer wanneer Jesus aan Sy dissipels verskyn het, het hulle vir aanbidding bymekaar gekom op die Sondag. Selfs die Sondag van Pinksterfees (Sivan 6) was hulle in aanbidding eendragtig bymekaar: “Toe die dag van die pinksterfees aanbreek, was hulle almal op een plek bymekaar.” (Hand. 2:1 ANT)

“Ons het die Sondag bymeekaargekom vir die gemeenskaplike maaltyd. Paulus het die gelowiges toegesprek, en aangesien hy die volgende dag sou vertrek, het hy tot middernag aangehou.” (Hand. 20:7 ANT)

“Elke Sondag moet elkeen van julle na sy vermoë tuis iets opsy sit en dit opspaar, sodat die geldinsameling nie eers plaasvind as ek kom nie.” (1 Kor. 16:2 ANT)

Ons sien nie een keer dat daarna verwys word dat die eerste kerk bymekaar was op 'n Sabbat om te aanbid nie. 'n Belangrike vraag is: Hoekom het die dissipels op Sondag bymekaar gekom (Joh. 20:26-29) en hoekom wys die skrywers van die Nuwe Testament nie die byeenkomste op die Sabbat uit nie, as dit so belangrik was.

- **Die groot raad in Jerusalem**

Ons reeds vroeër verwys na die Jerusalem Sinode as die vergadering oor die konflik oor Joodse gebruike. Dink net vir 'n oomblik oor die agtergrond redes vir die vergadering. Paulus het die Galasiërs gemeentes saam met Barnabas geplant op sy eerste sendingreis. Nadat hy teruggekeer het na Antiochië in Sirië het Judaïseerders van Jerusalem die gemeentes besoek met die doel om die nuwe gelowiges te beweeg om Joodse gebruike na te volg soos

byvoorbeeld die besnydenis. Hierdie was ook die beweegrede waarom Paulus sy sendbrief Galasiërs geskrywe het. Toe die raad in Handeling 15 in Jerusalem bymekaar moes kom om te besluit watter wette die heidense gelowiges moes onderhou was die onderhouding van Sabbat afwesig.

“En toe daar ’n groot woordewisseling plaasvind, het Petrus opgestaan en vir hulle gesê: Broeders, julle weet dat God lank gelede onder ons verkies het dat die heidene deur my mond die woord van die evangelie sal hoor en gelowig word. En God wat die harte ken, het vir hulle getuienis gegee deur aan hulle die Heilige Gees te skenk net soos aan ons. En Hy het geen onderskeid tussen ons en hulle gemaak nie, aangesien Hy hulle harte gereinig het deur die geloof. Nou dan, waarom versoek julle God deur op die nek van die dissipels ’n juk te lê wat ons vaders en ook ons nie in staat was om te dra nie? Maar ons glo dat ons deur die genade van die Here Jesus Christus gered word op dieselfde manier as hulle ook.” (Hand.15:7-11 AOV)

Petrus het geargumenteer dat die kerk nie heidense gelowiges onder die wet moet plaas en hulle forseer om Joodse gebruike te onderhou nie. Die finale besluit van die Jerusalem raad verwys geensins na die onderhouding van Sabbat nie. Selfs die besnydenis was bespreek wat 430 jaar ouer is as die Sabbat, maar dit was nie nodig gevind om selfs na die Sabbat te verwys nie. Indien Sabbat onderhouding nog steeds gesien kon word as essensiële deel van die nuwe verbond sou dit ten minste hier genoem word omdat dit ’n ongewone praktyk vir heidene was. Die feit is dit word nie hier bespreek nie, omdat dit nie verwag was van gelowiges om dit te onderhou nie. Hulle het toe as volg besluit:

“Want die Heilige Gees en ons het besluit om verder geen las op julle te lê nie as hierdie noodsaaklike dinge dat julle jul onthou van afgodsoffers en van bloed en van wat verwurg is en van hoerery. As julle jul hiervan onthou, sal julle goed doen. Vaarwel!” (Hand.15:28-29 AOV)

- **Die uitstorting van die Heilige Gees**

Die uitstorting van die Heilige Gees het op die eerste dag van die week die Sondag plaasgevind. Die Kerk was gebore op die eerste dag van die week⁷⁴ wat die dag meer prominent beklemtoon het as “die dag van die Here” in die lig van Jesus se opstanding wat uiteindelik die voorkeur dag vir aanbidding in die vroeë kerk geraak het.

---

⁷⁴ Stone, P. Breaking the Jewish Code. (Lake Mary: Charisma House, 2009), p74

- **Hoekom word daar nie na Sabbatsverbreking as 'n ernstige sonde verwys nie?**

Hoekom word daar nêrens in die Nuwe Testament dit 'n sonde noem om nie die Sabbat te onderhou nie? Wanneer lyste van sonde gemaak word in die Nuwe Testament gemaak is die Sabbat afwesig?

- In Mark. 7:21-22 word **13** sondes gelys maar Jesus verwys nie na Sabbatsverbreking nie.
- In Rom. 1:29-32 word **20** sondes gelys en word daar nie verwys nie na Sabbatsverbreking nie.
- In Gal. 5:19-21 word **15** sondes genoem en word daar nie verwys nie na Sabbatsverbreking nie.
- In 2 Tim. 3:1-4 word na **18** sondes verwys en nie na Sabbatsverbreking nie.

- **Hoekom het Jesus dit nooit beveel nie?**

As Sabbat onderhouding so belangrik was vir 'n gelowige hoekom het Jesus dit nêrens genoem in die bergpredikasie of een van Sy lerings nie?

- **Hoekom het die Apostels dit nie beveel nie?**

Sommige antwoord omdat die Jode reeds dit geweet het en dit onderhou het, maar hoekom was die ander gebooië beklemtoon en hoekom was daar nie aangeneem dat hulle dit ken nie.

Die sendbriewe spreek verskeie aspekte soos moraliteit, etiek, aanbidding, orde en leefstyl aan. As Sabbat onderhouding so belangrik was hoekom word dit geïgnoreer. Die besnydenis wat ouer is as die Sabbat was debatteer maar nie Sabbat nie.

9.Sommige argumente van die voorstanders van die Sabbat onderhouding

- **Sabbat is die seël van God.**

Die seël van God is nie die Sabbat volgens die Nuwe Testament nie, maar die Heilige Gees (Ef. 1:13; 4:30; 2 Kor:1:21-22).

“...in wie julle ook, nadat julle die woord van die waarheid, die evangelie van julle redding, gehoor het, in wie julle, nadat julle ook geglo het, verseël is met die Heilige Gees van die belofte.” (Ef. 1:13 AOV)

• **Nêrens staan daar in die Bybel daar moet op 'n Sondag aanbid word nie:**

Hierdie is soos met baie van die stellings van die Sabbatariërs en Judaïseerders is 'n oor veralgemening. By die instelling van die Pinksterfees is dit duidelik dat die Pinkster Sondag 'n dag van aanbidding behoort te wees met dieselfde kwaliteite as die Sabbat. Lees die instelling van die fees van die weke verwys na die gee van die wet vyftig dae na die vertrek uit Egipte, maar verwys ook na Pinksterfees 50 dae na Paasfees.

“Op die veertiende van die eerste maand teen skemer moet julle die paasfees vier tot eer van die Here. Op die vyftiende van dieselfde maand begin die fees van ongesuurde brood tot eer van die Here. Sewe dae moet julle ongesuurde brood eet.” (Lev. 23:5-6 ANT)

“Hy moet die are as beweegoffer vir My, die Here, aanbied sodat julle vir My aanneemlik sal wees. Die priester moet dit die dag ná die Sabbat doen.” (Lev. 23:11 ANT)

Op die dag van die Pinksterfees (Sondag moet God aanbid word).

“Op hierdie dag moet julle 'n gewyde byeenkoms hou. Niemand mag dan werk nie. Dit moet vir altyd 'n vaste instelling wees, waar julle of julle nageslag ook al woon.” (Lev. 23:21 ANT)

Die Sondag sal net so heilig beskou word as die Sabbat en is heilig voor die Here. Die Apostels het in voorbeeld die eerste dag van die week (Sondag) gebruik as 'n bymekaarkom en aanbiddingsdag. Die Apostels het bymekaar gekom vir twee sondae na die opstanding (Joh. 20:19-26).

- **Die rede hoekom geld ingesamel moet word op die Sondag in 1 Kor.16:2 is omdat dit nie op die Sabbat gedoen kon word nie, want dit verbreek die Sabbat.**

“Elke Sondag moet elkeen van julle na sy vermoë tuis iets opsy sit en dit opspaar, sodat die geldinsameling nie eers plaasvind as ek kom nie.” (1Kor. 16:2 ANT)

Hier is drie redes waarom die argument geen water hou nie:

1. Die Jode het in alle geval tiendes gevorder en die boekhou pligte gedoen deur die eeue heen met Goddelike sanksie op die Sabbat.
2. Jesus Christus het duidelik geleer dat werke van barmhartigheid is in orde op die Sabbat (Mat. 12:12; Mark. 3:4).
3. Werke van Barmhartigheid was in elk geval in die Ou Testament aanbeveel. (1 Sam. 21:6; 2 Kon. 4:23).

- **Die Kerk het in die eerste eeue die Sabbat onderhou en is dit deur die Roomse Pous in 321 nC met die Sondag vervang.**

Wie het die Sabbat van die Saterdag na die Sondag verander? Sewendaagse Adventiste verklaar dat die Pous het in 321 nC. Sabbat vervang met die Sondag en het die Romeinse Keiser Konstantyn dit met ‘n edik vasgestel op 7 Maart, 321. Sy edik lees:

“On the venerable Day of The Sun [venerabilili dei Solis] let the magistrates and people residing in cities rest, and let all workshops be closed. In the country, however, persons engaged in agriculture may freely and lawfully continue their pursuits”⁷⁵

Hierdie opinie is natuurlik gestroop van enige waarheid. Die feit is dat die Roomse kerk geen Pous gedurende die tydperk gehad nie. Dit is algemene kennis dat die eerste Pous eers in 606 gedateer word.⁷⁶ Die werklikheid is dat Christene sedert Apostoliese tydperk af die Sondag as aanbiddingsdag onderhou het.⁷⁷ dit al lankal so was. In Konstantyn se tydperk in die vierde

---

⁷⁵ Codex Justinianus, book 3, title 12,3, trans. in Schaff, History of the Christian Church 5th ed. vol. 3, note 1 (New York: Charles Scribner, 1902), p. 380

⁷⁶ Aldrich, R.L. The Mosaic Ten Commandments Compared to Their Restatements in the New Testament. Biblioteheca Sacra Vol. BSAC 118:471 (Jul 1961) p253

⁷⁷ Ibid.,253

eeu was daar baie anti-Semitiese sentimente wat veroorsaak het dat die Sondag teen die Sabbat afgespeel was. Daar is baie bewyse in die vroeë kerk dat die Sondag die dag van byeenkoms was vir die gelowiges in skrywes van bekendes:

In die Apostoliese vaders, Justin die martelaar en Irenaeus (130-200nC)⁷⁸:

“Be not deceived with strange doctrines, nor with old fables, which are unprofitable. For if we still live according to the Jewish Law, we acknowledge that we have not received grace....If, therefore, those who were brought up in the ancient order of things have come to the possession of a new hope, no longer observing the Sabbath, but living in the observance of the Lord’s Day”.

Die sendbrief van Ignatius 107 nC.:

*“...no longer observing the Sabbath but fashioning their lives after the Lord’s day” ;
“ If then they who walked in ancient customs came to a new hope, no longer living for the Sabbath... how then shall we be able to live without Jesus...”⁷⁹*

Justinus die martelaar 145-150 nC.

“And on the day called Sunday all who live in cities or in the country gather together in one place, and the memoirs of the apostles or the writings of the prophets are read....But Sunday is the day on which we all hold a common assembly, because it is the first day of the week on which God...made the world; and Jesus Christ our Savior on the same day rose from the dead.”⁸⁰

Evangelie van Barnabas (120-150 nC.):

“...we keep the eighth day with joyfulness, a day also in which Jesus rose from the dead.”

Bardasian (154 nC):

“...the first day of the week we assemble ourselves together.”

Irenaeus (178 nC):

“...the mystery of the Lord’s resurrection may not be celebrated on any day other than the Lord’s day.”

---

⁷⁸ Schaff, Philip, The Apostolic Fathers with Justin Martyr and Irenaeus. (Grand Rapids: William. B. Eerdmans Publishing, 2001), p104Description: Originally printed in 1885

⁷⁹ Unger, M.F. Ungers Bible dictionary. (Chigago:Moody, 1966), 1050

⁸⁰ Slater, Thomas. "Sunday." The Catholic Encyclopedia. Vol. 14. (New York: Robert Appleton Company, 1912) 18 Feb. 2011 <<http://www.newadvent.org/cathen/14335a.htm>>.

Apostoliese konstitisies wat die kerklewe in die tweede eeu beskrywe: -

“On the day of the resurrection of the Lord- that is, the Lord’s Day--assemble yourself together without fail, giving thanks to God and praising Him for those mercies God has bestowed upon you through Christ.”

Iraeneus 155-202 nC:-

“The Mystery of the Lord’s Resurrection may not be celebrated on any other day than the Lord’s Day, and on this alone should we observe the breaking off of the Paschal Feast.”

Plinius se brief in 107NC

Plinius was die goewerneur van Bithynia, in Klein Asië tussen 106-108 n.C. Hy skrywe in 107 n.C. ’n brief aan Trajan, die Keiser oor die Christene:

“They were wont to meet together, on a stated day before it was light, and sing among themselves alternately a hymn to Christ as God...When these things were performed, it was their custom to separate and then to come together again to a meal which they ate in common without any disorder. We know the day the early church broke bread on was Sunday. “Upon the first day of the week when the disciples came together to break bread” Acts. 20:7..”⁸¹

Wanneer ons geweldige groot hoeveelheid verwysings in die Kerkgeskiedenis sien wat in die Christendom en buite die Christendom voorkom sien ons dat vroeë Christene sonder twyfel die Sondag gevier het en nie die Sabbat nie.

- **Die Tien Geboie is deel van ’n ewige wet en verbond wat nie kan verander nie**

Dit word gesê na aanleiding van God se opdrag in Exodus 31:16:

“En die kinders van Israel moet die Sabbat onderhou deur die Sabbat te vier in hulle geslagte as ’n ewige verbond.” (AOV)

Die argument het te doen daarmee dat die Sabbat gevier word as ’n teken van ’n ewige verbond wat nie kan verander nie. Drie belangrike opmerkings is nodig.

---

⁸¹ Davis, W.S (ed). Readings in Ancient History: Vol. II: Rome and the West (Boston: Allyn and Bacon, 1912-13), 196-210, 215-222, 250-251, 289-290, 295-296, 298-300.

1. Israel moet die Sabbat onderhou deur dit te vier as 'n ewige verbond en nie die Nuwe Testamentiese gelowiges nie.
2. Terwyl die verbond gerig is op 'n onbepaalde tyd is die tyd nie oneindig nie en verder was die verbond bepalings deur tye aan verandering onderworpe. Die Wet het oor tye verander in ooreenstemming met omstandighede. In Exodus 12, moes die Paasmaaltyd in individuele huise geëet word maar in Deut. 16:5-7 aan die einde van Moses se leeftyd was dit verbied en moes dit in 'n heilige plek gebeur wat God sal kies. In Lev. 17:5-7, moes diere slegs geslag word by die Tabernakel en later het Moses die wet aangepas (Deut. 12:20) wat Israel toegelaat het om diere te slag sonder om deur die prosedures te gaan (Lev. 17). Slegs die wette aangaande die bloed het dieselfde gebly (Lev. 17:10; Dt. 12:23). Die planne van die Tempel was deur God aan Dawid gegee wat grootliks die Tabernakel planne vervang het. Die wette aangaande die manna het tot niet gegaan in die intog in die beloofde land. Die wet van Moses dat die Sondes wat in geslagte gestraf sou word volgens die Tien Gebooie (Ex.20:5) is ook verander deur God wat aan Esegïel die belofte maak dat elkeen vir sy eie sonde sal sterwe (Eseg. 18:4).
3. Die Hebreeuse begrip "Olahm" wat as ewig vertaal word in Afrikaans het 'n ietwat ander betekenis as die Afrikaanse woord. Die betekenis moet verstaan word in die Joodse konteks. Die Hebreeuse woord verwys nie na 'n ewigheid in terme van oneindigheid nie, maar word gebruik om plekke in die verlede lank gelede (Deut. 32:7; Job 22:15); tyd net voor die ballingskap (Jes. 58:12; 61:4; Mig. 7:14; Mal. 3:4); na tye van die Exodus (1 Sam. 27:8; Jes. 51:9; 63:9); selfs tot 'n tyd voor die vloed (Gen. 6:4) te verwys. Wanneer die gebruik van die woord in die Ou Testament bestudeer word, word dit duidelik dat dit nie na oneindige tye verwys nie. Sien die argument in deur na die volgende voorbeelde te kyk:
  - 'n Slaaf moes sy meester dien vir ewig [olahm]. Dit was verseker 'n beperkte en nie onbeperkte tyd van die slaaf se lewe nie maar verwys na 'n onbekende tyd in die toekoms. (Deut. 5:7; 1 Sam. 27:12; Job 40:28).
  - Jeremia se vyande was altyd [olahm] onbesorg (Ps. 73:12).

- Die Tempel sal vir altyd God se Naam dra maar die tempel is in ondertussen vernietig (2 Kon.21:17).

- Jerusalem sal in ewige puinhoop word (Jer. 25:9); maar op dieselfde tyd word voorspel dat Jerusalem herbou sal word (Jer. 31:4).

Olam verwys dus volgens die “Theological Dictionary of the Old Testament” nie na ’n oneindige tyd nie, maar eerder ’n onbekende tyd in die verlede of ’n onbepaalde tyd in die toekoms. Daarom kan ons nie sondermeer sê dat die verbond vir ewig is nie. Daar is te veel getuienis in die Nuwe Testament daarvan dat die verbond sal eindig (2 Kor.3:1; Heb.8:8). Die waarheid is dat dit wel verander het toe dit in Christus vervul is (Heb.7:22; 8:6; 8:13 ens.):

“Deur van ’n nuwe verbond te praat, het God die eerste oud verklaar, en wat oud word en uitgedien raak, sal gou verdwyn.” (Heb. 8:13 ANT)

Slotsom

Ek eindig met Paulus se raad in Romeine 14:1-15:6 wat ’n weerspieëling is van sy praktiese beskouing van die toepassing van die wet alhoewel die Griekse woord vir die wet, *nomos* nie hier voorkom nie.⁸² Paulus bespreek in die gedeelte die onderhouding van die wet in terme van dieet en Sabbat-wette.⁸³ Terwyl die motivering vir Paulus se skrywe aan die Romeine kompleks en veelvoudig is, het dit waarskynlik te doen met ’n spesifieke situasie in die kerk in Rome. Die saak is na alle waarskynlikheid die onderhouding of nie-onderhouding van Joodse wette en in die besonder die onderhouding van die Joodse Sabbat. Die Jode was welbekend in Rome vir hulle onderhouding van die Sabbat in hulle Sinagoges.⁸⁴ Paulus se respons het drie elemente bevat:

1. Paulus tel homself onder die wat sterk is (15:1) en deel met hulle die oortuiging dat ’n gelowige alles mag eet (14:2) omdat niks insigself onrein is nie (14:14). Hierdie stelling en die herhaling van die beginsel (in 14:20) is volgens John M.G.

---

⁸² John M.G. Barclay en James D.G. Dunn (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) 287

⁸³ Dunn, James, D, G (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) p287

⁸⁴ Dunn, James, D, G (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) p296

Barclay "...nothing less than a fundamental rejection of the Jewish law in one of its most sensitive dimensions".⁸⁵

2. Paulus maak dit duidelik dat die wat eet nie die moet oordeel wat nie eet nie ens en dit elke persoon se reg is om sekere dae waar te neem. (Rom. 14:5-6) "Die een ag die een dag bo die ander, die ander ag al die dae gelyk. Laat elkeen in sy eie gemoed ten volle oortuig wees. Hy wat die dag waarneem, neem dit waar tot eer van die Here; en hy wat die dag nie waarneem nie, neem dit nie waar nie tot eer van die Here; en wie eet, eet tot eer van die Here, want hy dank God; en wie nie eet nie, eet nie tot eer van die Here, en hy dank God."

3. Paulus eindig met 'n oproep dat hulle nie mense moet laat struikel deur hulle optrede nie (Rom.14:13).

Wanneer hierdie skrif noukeurig gelees en bestudeer word, is dit volgens John M.G. Barclay "...the certainty and candour with which Paul here expresses his freedom from the law is thus quite breathtaking".⁸⁶ Dit beteken nie volgens Barclay dat Paulus nie ernstig is oor moraliteit in Christene se gedrag nie want elkeen in die huis is soos 'n huiskneg van die Here (14:4) en teenoor Hom alleen verantwoordelik in verwagting van die finale oordeel (14:10-12).⁸⁷ Vir Paulus is daar egter 'n groter aangeleentheid wat hy op 'n baie subjektiewe benadering probeer regverdig. Deurdat Paulus die sterkte aanmoedig om nie selfsugtig en hoogmoedig te wees deur om druk uit te oefen op die swakkere ten opsigte van oortuigings in die gewete nie. Daardeur staan hy simpatiek teenoor die Joodse Christene in Rome met sterk bande in die Joodse gemeenskap.

God roep die mens om Hom te aanbid op die plek en tyd volgens Sy ewige raadsbesluite. In die Ou Testamentiese bedeling was dit op die weeklikse Sabbat wat 'n skadubeeld van Christus was in Die Nuwe Testament. Jesus Christus het die tipes van die OT vervul en in die Nuwe Testamentiese bedeling die Joodse wette herinterpreteer. Die Sabbat-onderhouding is deel van die eerste of ou verbond wat vervang is deur die nuwe verbond en hoef daarom nie onderhou te word deur Christene nie. Indien ons die wet van Moses wil onderhou moet ons alles onderhou doodeenvoudig omdat ongehoorsaamheid in een deel oordeel beteken (Gal. 3:10). Om dan die Sabbat te onderhou beteken dat ons nie die volheid van Christus se

---

⁸⁵ James D.G. Dunn (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) 300

⁸⁶ Dunn, James, D, G (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) 301

⁸⁷ Dunn, James, D, G (ed). Paul and the Mosaic Law. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996) 302

verlossingswerk aanvaar nie, en dat ons Christus + werke nodig het vir ons regverdigmaking in plaas van Christus alleen. Die vroeë Christene wat terugkeer het na Joodse beginsels wat volgens Paulus: “swakke en armoedige eerste beginsels” is wat hulle “weer van voor af” dien (Gal 4:9), is nuttelose onderhouding van dae (Gal. 4:10) wat uiteindelik kan lei daartoe dat hulle bekering na Christus tevergeefs was (Gal. 4:11). Paulus stel dit so duidelik:

“En dat niemand deur die wet by God geregverdig word nie, is duidelik; want die regverdige sal uit die geloof lewe. Maar almal wat staat maak op die onderhouding van die wet, val onder die vloek, want daar staan geskrywe: “Daar rus ’n vloek op elkeen wat nie stiptelik alles doen wat in die boek van die wet geskrywe staan nie.” (Gal 3:9-10 ANT).

Die formule vir genade is eenvoudig (Ef.2:8-9): God se genade plus my geloof is gelyk aan saligheid (redding). Enige ander formule is ’n dwaling wat uiteindelik tot ’n plek buite God. Martin Luther⁸⁸ waarsku ook en sê dat ons versigtig moet wees wanneer ons weer probeer om die wet te onderhou as ’n voorwaarde tot saligheid:

“Moses has nothing to do with us.If we were to accept Moses in one commandment, I would have to accept the eintire Moses... Moses is dead. His rule ended when Christ came. He is of no further service”.

Dit beteken nie dat die morele wet van God nie ’n funksie het in die lewe van die Christen nie. Die morele wet van God en van Christen word die lewensstyl van die gelowige as ’n instrument van Heiligmaking.

Ten laaste in my eie woorde ons moet kies wat ons wil wees. Indien jy ’n Jood wil wees, onderhou die Sabbat omdat jy glo dit is ’n teken van ’n verbond, maar indien jy ’n Christen wil wees kan jy nie die Sabbat onderhou nie. Om die Sabbat te onderhou as Christen gelowige is net so vergesog om die ring of trouband van iemand te dra met wie jy nie getroud is nie. Die feit is ons is nie Jode nie, en die verbond is reeds vervul. Sommige mense argumenteer dat gelowiges het ook ’n rusdag nodig. Teen die idee van ’n rusdag bestaan daar geen beswaar nie. Dit is God se wil en begeerte dat jy rus sal geniet, en dat jy ’n tyd sal

---

⁸⁸ Schreiner, T.H. 40 Questions about Christians and Biblical Law. (Grand Rapids: Kregel, 2010), p98

uitsonder van viering, vertrou en aanbidding maar jy kan dit nie Sabbats onderhouding noem nie.

Wanneer daar eerlik na die Bybel gekyk word veral in die lig daarvan dat die Nuwe Testament in die Oue versteek is en die Ou Testament in die Nuwe geopenbaar word kan daar geen argument meer bestaan dat die Sabbat gevier moet word nie. Vir Christen gelowiges was die Sondag die dag van viering en aanbidding weens die opstanding van Jesus Christus op dié dag daarom dat dit deur Eeu heen as 'n prominente dag van aanbidding beskou word. Ek vertrou dat die bespreking vir jou gemoedsrus gee dat as 'n Christen gelowige daar geen las bestaan om die Sabbat as 'n spesiale dag van aanbidding te onderhou nie.